

İlköğretim Okullarının Denetiminde Mesleki Etik (Bir Durum Çalışması)¹

Kemal Kayıkçı
Akdeniz Üniversitesi

Özgür Uygur
Millî Eğitim Müdürlüğü

Bu araştırmanın amacı, eğitim denetmenleri, okul yöneticileri ve öğretmenlerin, ilköğretim okullarında yürütülen denetim çalışmalarında eğitim denetmenlerinin uymaları beklenen etik ilkelerin neler olması gerektiğini belirlemek ve eğitim denetmenlerinin bu etik ilkelere ne derece uydularına ilişkin denetmenler, okul yöneticileri ve sınıf öğretmenlerinin görüşlerini tespit etmektir. Araştırma nitel bir araştırmadır. Araştırmanın çalışma grubunu sekiz ayrı ilden seçilen 12 eğitim denetmeni, 10 ilköğretim okulu yöneticisi ve 18 ilköğretim okulu öğretmeninden oluşmaktadır. Açık uçlu sorular ve yarı yapılandırılmış görüşme tekniği kullanılarak elde edilen veriler, içerik analizi tekniği kullanılarak analiz edilmiştir. Araştırmaya katılanlar tarafından denetimde en öncelikli olarak kabul edilen etik ilkeler, “adalet”, “ hoşgörü”, “saygı” ve “sorumluluk” ilkeleri olmuştur. Bu araştırmaya göre katılımcıların denetmenlerden bekledikleri etik davranışlar ise şunlardır: İnsan ilişkileri ve iletişim becerilerini kullanmak, ortamın koşullarına göre denetim yapmak, belli bir standarda göre denetleme yapmak, öğretmeni geliştirici tavsiyede bulunmak, okulda yemek ve ikram kabul etmemek, müdür odasını kendi odaları gibi kullanmamak, denetime yeterince zaman ayırmak ve gelişmeleri takip etmek.

Anahtar sözcükler: Etik, mesleki etik, denetim, denetimde etik, etik kuralları ve ilkeleri

¹ Bu çalışma, 23-25 Haziran 2010 tarihinde Kütahya ilinde yapılan II. Uluslararası Katılımlı Eğitim Denetimi Kongresi'nde bildiri olarak sunulmuş ve geliştirilerek makale olarak hazırlanmıştır.

Atıf için/Please cite as:

Kayıkçı, K., & Uygur, Ö. (2012). İlköğretim okullarının denetiminde mesleki etik (Bir durum çalışması). *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi [Educational Administration: Theory and Practice]*, 18(1), 65-94.

The Professional Ethics of Primary School Supervision (A Case Study)

Background. The principles of professional ethics are classified thus: to separate incapable and unprincipled members, to balance in-service opposition, and to protect the ideals of the service (Pehlivan, 2001). The code of ethics is of great importance in terms of the development of the profession, carrying out aims, provision of discipline within the profession and its prestige. Still, it makes the practice of the code of ethics more necessary and important for Educational Administration and Supervision to have its own aspects. In our education system, inspectors carry out inquiries, supervision and guidance duties altogether. It is crucial that they obey the code of ethics as they execute their three roles of prosecutor, judge and guide. To have an educational supervision system based upon ethics, inspectors have to be consistent with all cases. Likewise, the behaviour of the inspectors has to be standardised. Every incident, event and relationship happening between inspectors and the inspected has to be appropriate to the code of ethics of educational supervision. This required code of ethics is indispensable and postponed for the inspector working the duration and the scope of the educational supervision (Aksoy, 1998).

Although the code of ethics is very important in educational supervision, findings have shown that the scope of educational supervision presents some difficulties in terms of the practice of the code of ethics in the Turkish Education System. For example, according to Dağlı and Akyıldız (2009), teachers find the inspectors inadequate in terms of objectively evaluating them and knowing about them. It is very important that inspectors are investigated to determine at what level they are carrying out a code of ethics in their educational supervision (Taşar, 2011).

Purpose. The purpose of this research is to determine what code of ethics primary school inspectors are expected to obey and to evaluate the views of primary school inspectors; administrators and teachers on the extent to which primary school inspectors obey these principles. For this purpose, the following questions were addressed:

1. To what extent do inspectors, school administrators and teachers care about ethics in educational supervision?
2. Which of the codes of ethics do inspectors, school administrators and teachers accept as privileged?

3. At what level is a code of ethics in educational supervision being practised by inspectors according to inspectors, school administrators and teachers?
4. According to inspectors, school administrators and teachers, what are the codes of ethics that the inspectors have difficulty in practising?
5. According to inspectors, school administrators and teachers, what ethical behaviour is acceptable for the inspectors?

Method. This research was conducted by qualitative research. In qualitative research subjects, it is done to have a closure with the searched people by entering their world (Mayring, 2000).

Population and Sampling: In the study, maximum variation sampling was used within the methods of purposive sampling. The working group of the study was composed of 12 inspectors with ten years' experience from 8 different regions, school administrators again with ten years' experience from the same 8 regions and 18 primary school teachers with at least seven years' experience.

Data Collection Procedure: In this study, a semi-structured interview form was prepared and used by the researchers as a tool for data gathering. The interview form comprised of 14 questions. With every five of the inspectors, administrators and teachers (a total of 15 participants) face-to-face and in-depth interviews were conducted by means of the semi-structured interview form and standardised open-ended interviews were used with the rest.

To make the interview form credible, practices have been carried out, the experts have been consulted and later on the final interview form was prepared. The external validity of the study is boosted by the fact that the opinions of inspectors from different regions and cities have been taken. Two researchers took part in this study, presenting the duration of the study clearly and keeping the raw data secret. The observation of the teachers with twelve years' experience, being consistent with and approved by the research data, meets the credibility criteria for qualitative research (Şimşek & Yıldırım, 2008).

Data Analysis. The analysis of the 2nd, 4th and 5th sub-problems in the study is qualitative data based on open-ended questions. The data composed of open-ended questions and the data obtained by using semi-structured interview technique were analysed by using the content analysis technique. Coding the data of the study, the agreement percentage of the researchers coding the same data was calculated as 97 per cent. This

formula on agreement of Miles and Huberman (1994) for the credibility of the study is applied: Agreement Percentage (p)=Consensus (Na) / ((Consensus (Na) + Dissidence (Nd)) X 100

Findings and Comments. The findings show that all of the participants believed that ethics in educational supervision were important (45 per cent) or very important (55 per cent). Ten codes of ethics have been determined by the participants. These codes are justice, mentality, independence, democracy, honesty, tolerance, respectfulness, love, responsibility and neutrality. Justice (50 per cent), tolerance (50 per cent), respectfulness (40 per cent) and responsibility (40 per cent) are the most often repeated and accepted by the participants as the most privileged codes of ethics. According to the participants, with reference to the level of practising the codes of ethics practiced by the inspectors adequately implemented (15 per cent), implemented less (60 per cent) and not implemented (25 per cent) codes have been resulted. The code of implemented less is the most repeated with a percentage of 60. Only 15 per cent of the participants believed that the inspectors adequately implemented the code of ethics and the rest, 85 per cent, believed the other two options. This shows there is a problem implementing the code of ethics adequately.

According to the participants, the 12 problematic codes of the ethics faced while implementing by the inspectors have been extracted. Of these codes, justice (40 per cent), reliability (35 per cent), honesty (25 per cent), respectfulness (25 per cent) and responsibility (25 per cent) are ranked first. The ethical behaviour of the inspectors expected by the participants is to make use of human relations and communication skills (45 per cent), to supervise according to the current conditions (45 per cent), to supervise according to a standard of rules (30 per cent), to advise teachers how to improve (30 per cent), to refuse to eat and offer in school (30 per cent), not to use the headmaster's room as a headquarters (28 per cent), to spend sufficient time on supervision (28 per cent) and to follow the improvements (25 per cent).

Conclusion and Suggestions. The teachers, administrators and inspectors participating in the study believe that the code of ethics in educational supervision is of great importance or is important. The most privileged codes accepted initially by the participants are "justice", "tolerance", respectfulness" and "responsibility." As a result of the study, ethics in educational supervision are seen as very important. However, the code of ethics is not fully or properly applied, and there are also some problems implementing the code. According to this study, the ethical behaviour of the inspectors expected by the participants is to make use of human relations

and communication skills, to supervise according to the current conditions, to supervise according to a standard of rules, to advise teachers how to improve, to refuse to eat and offer in school, not to use the headmaster's room as a headquarters, to spend sufficient time on supervision and to follow the improvements.

In terms of the code of ethics in educational supervision, inspectors should take in-service training and should behave more sensibly in complying with this code. The code of ethics should be formalised and these rules should be obeyed by providing the supervision of the institutions and inspectors' union and the people not complying with the code should be put leverage on. Inspectors should eat neither at school nor in an institution, nor with the administrators of the inspected institution, meet the stationery materials by their own institution, etc.

Keywords: *Ethics, professional ethics, inspection, ethics in inspection, principles and rules of ethics*

Etik sözcüğü, alışkanlık, töre, görenek anlamında kullanılmakla beraber, genel olarak doğru ve yanlış davranışları tanımlayan prensipler veya kuralları işaret eder (Robbins ve DeCenzo, 2007). Etik sözcüğünün bir başka kullanımı da aktarılan eylem kurallarını ve değer ölçülerini sorgulayarak, üzerinde düşünerek, talep edilen iyiyi gerçekleştirmek için onları alışkanlığa dönüştürme biçimidir ki, töre ve gelenek böylelikle kişilik anlamını da kazanmakta ve erdemli olmanın temel tavrı olarak pekiştirilmektedir (Pehlivan, 2001). Haynes'e (2002) göre etik, "ne yapmalıyım?" ya da "bu doğru olur mu?" sorularına verilecek yanıtı göre insan davranışlarına yön vermektir. Denetim ise, örgütsel eylemlerin, kabul edilen amaçlar doğrultusunda saptanan ilke ve kurallara uygun olup olmadığının anlaşılmasını sağlamak ve daha iyi bir sonuç almak üzere gerekli önlemleri almak ve eğitimi geliştirmektir (Aydın, 2003). Denetim, kısaca örgütün işleyişini inceleme ve çözümlenme, elde edilen verileri örgütsel amaçlar doğrultusunda değerlendirme ve mevcut yasalar çerçevesinde örgütü geliştirme sürecidir. Denetimin süreç boyutunu oluşturan değerlendirme, aynı zamanda etik ilişkinin çeşidini de belirlemektedir (Taymaz, 1997).

Mesleki etik ise kişilerin her hangi bir mesleği icra ederken göz önünde bulundurması ve içselleştirmesi gereken ve iş yaşamındaki kişilerin paylaştıkları kabul gören yaklaşımlar, kurallar, tutum ve davranışları içerir (Özmen ve Güngör, 2008). Mesleki etik, aynı meslek mensuplarının birbirlerine ve hizmet ettikleri kişilere karşı davranışlarını düzenlemede önemli bir rol oynamaktadır. Mesleki etik sadece meslek mensuplarının ilişkilerini değil aynı zamanda ürettikleri mal ve hizmetlerin standart ve niteliklerini de önemli ölçüde etkilemektedir.

Mesleki etiği oluşturmada mesleki davranış kodları ve standartlara ihtiyaç vardır. Davranış kodları, meslek üyelerinin bir yasal zorunluluk olmadan kabul ettikleri kurallardır. Mesleki davranış kodlarının belirlenmesindeki amaçlardan biri ise, istenmeyen davranışların, toplum, çevre ve meslek üyeleri arasında yaratabileceği olumsuz etkilerin oluşmasını engellemektir (Acar, 2000; Kahraman, 2003). Etik kodlar, bütün yönetici ve denetmenlere etik kararlar verirken destek alacakları temel deneyim ve alışkanlıklar edinmelerine yardım ederler (Institute of Management Accountants, 2008).

Mesleki davranış kodlarını ve etik ilkeleri belirlemede etkili olan üç yaklaşım bulunmaktadır. Bunlar, faydacı yaklaşım, haklar yaklaşımı ve adalet yaklaşımıdır. (1) Faydacı yaklaşım: Bu yaklaşıma göre, kararlar alınırken sadece onların yaratacakları sonuçlar ve sağlayacağı fayda esas alınır. Örneğin bir denetmen herhangi bir konuda karar alırken sağlayacağı

en yüksek verimi, ürünü ve etkililik ölçütlerini dikkate alır. (2) Haklar yaklaşımı: Bu yaklaşıma göre, kararlar alınırken insan hakları evrensel beyannamesinde yer alan temel hak ve özgürlükler dikkate alınır. Bu yaklaşımda bireyin temel haklarını korumaya saygı göstermek önemlidir. Buna göre etik ilkeler, bireyleri örgütün yasadışı ve etik olmayan uygulamalarına karşı korur. (3) Adalet yaklaşımı: Bu yaklaşıma göre, kararlar alınırken yasaların ve kuralların herkese eşit ve adil bir şekilde uygulanması temel alınmalıdır. Böylece örgütte yararın da zararın da bireylere eşit olarak dağılımı sağlanır (Robbins ve DeCenzo, 2007). Bu yaklaşımlar, bize bireylerin farklı etik kriterler kullanarak nasıl farklı kararlar verebileceklerini anlamamıza da yardım ederler

Mesleki etik kodlarından başka üzerinde durulması gereken diğer kavram ise standartlaşmadır. Etik kodlar tarafından belirlenen mesleki standartlar, mesleki etiği sağlamada büyük önem taşıdığından çoğu kurumda mesleğe alınanların sözleşmelerinde bu standartlara uyma şartı yazılıdır (McConnell, 2007). Etiğe dayalı bir denetim sisteminin oluşturulabilmesi için, denetmenlerin benzer olaylar karşısında benzer tutum ve davranışlarda bulunmasının sağlanması, diğer bir deyişle davranışlarının standartlaştırılması gerekmektedir (Reiman ve Thies-Sprinthall, 1998). Denetim gruplarındaki bireylere, uymaları beklenen belli ve doğru davranış standartları sunmak ise denetimin etik ilkeleriyle mümkündür. Grup bireylerinin bu ilkeler doğrultusundaki davranış kalıplarına uymaları grup üyelerinin davranışları arasında uyum ve düzen sağlar. Bunun yanında mesleki etik ilkelerinin şu üç temel işlevi bulunmaktadır; yetersiz ve ilkesiz üyeleri ayırmak, meslek içi rekabeti düzenlemek, hizmet ideallerini korumak (Pehlivan, 2001). Meslek örgütlerinde çalışanların davranışlarını yönlendiren kurallar, politikalar, mesleki talimatlar veya güçlü kültürel normlar, yeterince güçlü bir karaktere sahip olmayan insanları zorlayarak hatalı davranışlar yapma olasılıklarını azaltabilir. Bununla beraber etik olmayan uygulamaları özendiren ve buna izin veren kültüre sahip örgütler, çok ahlaklı insanların bozulmasına neden olabilirler (Robbins ve DeCenzo, 2007).

Etik ilkelerin diğer mesleklerde olduğu gibi eğitim denetiminde uygulanması denetim kurumunun gelişimi, amacını gerçekleştirme ve mesleki saygınlığını koruması açısından büyük bir önem taşır. Bununla beraber eğitim denetiminde mesleki etik ilkelerin titizlikle uygulanmasını gerekli kılan, mesleğin hem hassas hem de kendine has özellikler taşımasıdır. Bu özelliklerden bazıları şunlardır:

1. Ülkenin gelecek nesillerini yetiştirmek gibi önemli bir kamu görevini yerine getiren eğitim sisteminin bu görevi başarmasının etkili bir denetim sistemine bağlı olması,
2. Kamu adına denetim yapma görevinin denetmene yüklediği ağır sorumluluklar,
3. Denetimin eğitim sektörüne paralel olarak çok geniş kapsamlı ve yaygın olması,
4. Denetmenlerin eğitim çalışanları ve çalışma ortamı üzerinde yarattığı derin ve yaygın etki, (bu etki denetmenin sadece denetlediği bireylerle sınırlı kalmaz, aynı zamanda kurumda yer alan diğer çalışanları da kapsar. Örneğin denetmenin bir öğretmene verdiği not ya da onun hakkında yürüttüğü bir soruşturma, aynı zamanda diğer kurum çalışanlarını doğrudan ya da dolaylı olarak etkilemektedir. Denetmenin eğitim kurumlarındaki her türlü davranışı kurumun diğer çalışanları tarafından sürekli izlenir ve değerlendirilir).
5. Denetmenlerin verdikleri kararların eğitim çalışanlarının mesleki ve sosyal konuları üzerindeki etkisi, (Denetim sürecinin eğitim çalışanlarının meslekte yükselme, yer değiştirme, ödül veya ceza almalarına etki etmesi, özellikle değerlendirme boyutunda nesnellik ve adalet ilkelerinin titizlikle uygulanmasını gerektirir).
6. Türkiye’de eğitim sisteminin denetim alt sisteminde yer alan denetmenlerin, birbiriyle uyuşmayan rehberlik, teftiş ve soruşturma görevlerini bir arada yürütmelerinin yarattığı sorunlar, denetimde etik ilkelerin belirlenmesini ve uygulanmasını daha da önemli hale getirmektedir.

Yukarıda belirtilen denetime ilişkin unsurlar, denetmen ile denetlenen arasında geçen her türlü olay, durum ve ilişkinin denetim mesleğinin etik ilkelerine uygun olmasını gerekli kılar (Reiman ve Thies-Sprinthall, 1998). Gereksinim duyulan bu etik ilkeler, eğitim denetimi süreciyle birlikte eğitim denetimi alanı ve bu alanda uzman olarak çalışan denetmen için vazgeçilmez ve ertelenemezdir (Aksoy, 1998). Eğitim denetmenlerinin etik değerleri dikkate alan, özen gösteren ilişki biçimleri, öğretmenlerin okullarına ve öğrencilerine karşı görevlerini yerine getirirken daha yüksek moral ve bağlılık içinde olmalarını sağlayabilir (Uğurlu, 2010b).

Profesyonel mesleklerde meslek mensuplarının uyacakları etik kurallar, hem uluslararası kurumların ve uluslararası meslek örgütlerinin belirlediği ilkeler hem de ülkenin kendine has yönleri çerçevesinde şekillenmektedir. Örneğin, Uluslararası Yüksek Denetim Kurumları Örgütü’nün (INTOSAI)

etik kurallarına temel olan etik ilkeler olarak; dürüstlük, bağımsızlık, tarafsızlık, çıkar çatışmasından kaçınılması, meslek sırlarının saklanması, mesleki yeterlilik ve mesleki gelişime açık olma gibi ilkeleri kabul etmiştir. Rushwort (2004) etik değerler olarak dürüstlük, sorumluluk, saygı, merhamet ve açıklık öğelerini kabul etmektedir. Reiman ve Thies-Sprinthall'e (1998) göre, denetmenlerin uyması gereken etik ilkeler şunlardır: (1) meslektaşlarını ve denetlediği bireyleri değerli ve saygın olarak görmek ve buna göre davranmak, (2) denetlediği kişilerle ilgili gizli bilgilerin gizlilik sınırlarına uygun hareket etmek, (3) denetledikleri ile ikili ve özel ilişkilerden kaçınmak, (4) meslektaşlarını denetimin amacı ve sonucu hakkında bilgilendirerek onaylarını almak, (5) sınıf gözleminden önce (paydaşları) meslektaşları ile görüşmek, gözlem amaç ve planını gözden geçirmek, (6) meslektaşlarının etik dışı davranışlarına tepki göstermek ve önlemek, (7) mesleki açıdan kendini sürekli geliştirmek. Başar'a (1993) göre, denetimin amacına ulaşabilmesi için uyulacak ilkeler ise şunlardır; amaçlılık, planlılık, süreklilik, nesnellik, bütünlük, durumsallık, açıklık ve demokratiklik.

Türkiye'de eğitim denetmenleri, aynı zamanda birer kamu görevlisi olduğundan genel anlamda 25/5/2004 tarihli ve 5176 sayılı kanun ile kurulan Kamu Görevlileri Etik Kurulu tarafından hazırlanan "Kamu Görevlileri Etik Davranış İlkeleri ile Başvuru Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik" hükümlerine tabidirler. Bu yönetmelik ile kamu görevlilerinin denetmenlerin uymaları gereken 18 ilke sıralanmıştır bunlardan bazıları ise şunlardır: (1) Hizmet standartlarına uyma, (2) Amaç ve misyona bağlılık, (3) Dürüstlük ve tarafsızlık, (4) Saygınlık ve güven, (5) Nezaket ve saygı, (6) Yetkili makamlara bildirim, (7) Çıkar çatışmasından kaçınma, (8) Görev ve yetkilerin menfaat sağlamak amacıyla kullanılmaması, (9) Hediye alma ve menfaat sağlama yasağı, (10) Savurganlıktan kaçınma, (11) Bilgi verme, saydamlık ve katılımcılık vb. (TC Başbakanlık, 2005). Ayrıca eğitim denetmenleri sendikası TEM SEN'in (2010) üyeleri için belirlediği denetimde etik ilkeler denetmenlerin davranış standardı oluşturmasında önemli bir yer tutmaktadır. Bu ilkeler (1) temel ilkeler, (2) rehberlik, işbaşında yetiştirme ve denetim ilkeleri, (3) inceleme, soruşturma ve araştırma ilkeleri olmak üzere üç alanda sınıflanmış olup toplam 42 ilkedden oluşmuştur.

Türkiye'de denetimin kendine özgü yapısı da dikkate alındığında denetim ile ilgili başlıca etik tartışmalar şu başlıklar altında toplanmıştır (Aydın, 2003): (1) mesleki yeterlilik, (2) değerlendirmenin nesnel gözlem ve verilere dayanması, (3) değerlendirme ölçütlerinin somut olması ve taraflarca bilinmesi, (4) denetimde biçimsel unsurların öne geçmesi, (5)

denetimde ayrımcılıktan kaçınılması, (6) denetim zamanının önceden haber verilmesi, (7) öğretmen otoritesine saygı duyulması, (8) öğretmene işinde makul bir özerklik tanınması, (9) önyargılardan uzak denetim yapılması, (10) denetmen otoritesinin kişisel kazançlar için kullanılması, (11) nitelikli insan ilişkileri kurulması, (12) cinsel tacizden uzak durulması, (13) sürekli kişisel gelişim sağlama, (14) denetimin bağımsızlığının korunması, (15) hediye ya da her türlü ayrıcalıktan uzak durulması, (16) denetim sisteminin değerlerine bağlı kalınması, (17) mesleki etkinlik alanı sınırlarının korunması vb. Türkiye’de Eğitim denetiminde öteden beri dramatize edilen sorunlardan biri de denetçinin, korku veren simgesidir. İlişki ağının denetim boyutu hep bu korkuya dayandırılmıştır. Korkuya dayalı denetimde, irdeleme, yanıtlama, eleştiriye dayanıklılık olmaz. Denetimin insan onurunu zedelememesi beklenir (Güler, 2010)

Öztürk ve Gök (2010) yaptıkları araştırmada okul müdürleri, eğitim denetmenlerinin denetimde müdür koltuğuna oturmalarını, yöneticilerin psikolojik durumunu bilmemelerini, denetim sırasında eleştirilerinin olmamasını, yöneticiyi öğretmenlerin ve diğer çalışanların yanında eleştirmesini orta düzeyde sorun olarak algılamışlardır. Büyükkışık’ın (1989) yaptığı araştırmada ilköğretim okullarının denetiminde denetmenlerle öğretmenler arasında iletişim sorunları yaşandığı saptanmıştır. Eğitim sistemimizde denetmenlerin soruşturma, denetim ve rehberlik görevlerini bir arada yürütmesi yani denetmenlerin “savcılık, yargıçlık ve rehber” rollerini bir arada yapması denetmenlerin denetimde etik ilkelere bağlı olarak hareket etmesini daha da önemli hale getirmektedir. Örneğin denetmenin gerek soruşturma ve gerekse öğretmeni değerlendirme esnasında adil olması, ön yargılı olmaması denetimin saygınlığı açısından önemlidir. Bilir (1991) “Türk eğitim sisteminde teftiş alt sisteminin yapı ve işleyişi” araştırmasının sonucunda denetimin objektif olması, soruşturma görevinin adil yapılması konusunda öneriler getirmiştir. Uğurlu (2010a) öğretmenlerin eğitim denetmenlerinin etik davranışlarına ilişkin görüşlerini saptamaya yönelik araştırmasında öğretmenler denetmenleri gizliliğe önem verme, işlerini hukuka uygun yapma, özel ihtiyaçlarını öğretmen ve okul yoluyla giderme konusunda en yüksek; adil olma, tarafsız olma ve kendini yenileme konularında en düşük düzeyde değerlendirmişlerdir. Dağlı ve Akyıldız’ın (2009) araştırmasına göre öğretmenler eğitim denetmenlerini değerlendirmede objektif olma ve öğretmenleri tanıma konusunda yeterli görmemektedirler. Aksoy’un (1998) “Eğitim denetiminde etik boyut” adlı çalışmasında denetimde etik ilkeler olarak şunlar belirlenmiştir: “kişisel farklılıklara karşı duyarlı ve saygı, toplumsal değerlere karşı duyarlı ve saygılı, yenileşme ve değişmeye açık, yönetici ve öğretmenlere değerlerini empoze etmeme, duygusal iletişim ve etkileşimden kaçınma, gizlilik ve

bireylere zarardan kaçınma, mesleki yeterlilik ve dürüstlük, açıklık (şeffaflık), insansal ve bilimsel sorumluluk”. Pehlivan’ın (1997) çalışmasında da hoşgörü, adalet, sorumluluk, dürüstlük, demokrasi ve saygı boyutları ön plana çıkmıştır. Kahraman’ın (2003) araştırmasına göre, ilköğretim okulu yönetici ve öğretmenleri, eğitim denetmenlerinin, soruşturmalarda tanık olacak kimselere, yönlendirmede bulunmazlar, mesleki konum ve yetkilerini kendi politik amaçları için kullanmazlar, öğrencilerin yanında öğretmenleri eleştirmekten kaçınırlar, savunma ve görüşleri alınan bireye nezaketle yaklaşırlar” ilkelerine “bazen” uyduklarını belirtmişlerdir.

İlköğretim okullarının denetiminde uyulması gereken etik ilkelerin neler olduğunun ve eğitim denetmenlerinin bu etik ilkelere ne derece uygun davrandıklarının saptanması bu araştırmanın konusu olarak ele alınmıştır. Eğitim denetmenlerinin mesleklerini icra ederken mesleğe ilişkin etik değerleri ne düzeyde yerine getirdiklerinin incelenmesi önemli bir konudur (Taşar, 2011).

Bu araştırmanın problemi; ilköğretim okullarının denetiminde mesleki etik ilkelerinin ne şekilde gerçekleştiğini öğretmen, yönetici ve denetmen görüşlerine göre saptamaktır.

Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın amacı, eğitim denetmenleri, okul yöneticileri ve öğretmenlerin, ilköğretim okullarında yürütülen denetim çalışmalarında eğitim denetmenlerinin uymaları beklenen etik ilkelerin neler olması gerektiğini belirlemek ve eğitim denetmenlerinin bu etik ilkelere ne derece uyduklarına ilişkin denetmenler, okul yöneticileri ve sınıf öğretmenlerinin görüşlerini tespit etmektir. Bu amaçla aşağıdaki sorulara yanıt aranmıştır:

1. Eğitim denetmenleri, okul yöneticileri ve öğretmenler denetimde etik kavramını ne düzeyde önemsemektedirler.
2. Eğitim denetmenleri, okul yöneticileri ve öğretmenlerin öncelikli olarak kabul ettikleri mesleki etik ilkeler nelerdir?
3. Eğitim denetmenleri, okul yöneticileri ve öğretmenlere göre denetimde etik ilkeleri eğitim denetmenleri tarafından ne ölçüde uygulanmaktadır?
4. Eğitim denetmenleri, okul yöneticileri ve öğretmenlere göre eğitim denetmenlerinin uygulamada sorun yaşadıkları etik ilkeler nelerdir?
5. Eğitim denetmenleri, okul yöneticileri ve öğretmenlere göre eğitim denetmenlerinden beklenen etik davranışlar nelerdir?

Yöntem

Bu bölümde araştırmanın modeli, çalışma grubu ve araştırmanın veri toplama aracı ile ilgili çalışmalar belirtilmiştir.

Çalışmanın yukarıda belirtilen amacı ve araştırma soruları çerçevesinde, sosyal bir olguyu derinlemesine anlamlandırmak, irdelemek ve katılımcıların bakış açılarını yorumlamak için nitel araştırma yöntemi kullanılmıştır. Nitel araştırmalarda kişilerin doğal dünyasına girilerek sosyal olgular hakkında derinlemesine bilgi alınmaktadır (Mayring, 2000). Nitel araştırma yoluyla, bir duruma dâhil olan bireylerin veya diğer bir ifadeyle, aktörlerin algı ve bakış açılarını yorumlamaya önem vermektedir (Yıldırım ve Şimşek, 2008).

Çalışma Grubu

Bu araştırmada amaçlı örnekleme yöntemlerinden maksimum çeşitlilik örnekleme kullanılmıştır. Çeşitliliği sağlamada ilköğretim okullarında denetim faaliyetine tanık olan değişik meslek grupları ve bunların görev yaptıkları değişik görev bölgeleri ile bazı demografik özellikler dikkate alınmıştır. Bu yöntemde amaç genelleme yapmak değil, çeşitlilik gösteren durumlar arasında ortak ya da paylaşılan olguların olup olmadığını bulmak ve problemin farklı boyutlarını ortaya koymaktır. Böylece ortaya çıkacak bulgular ve sonuçlar herhangi başka bir yöntemle ulaştığımız sonuçlara oranla daha zengin olabilir (Yıldırım ve Şimşek, 2008). Araştırmanın çalışma grubunu Milli Eğitim Bakanlığı Eğitim Denetmenleri Başkanlıkları yönetmeliğinde yer alan toplam beş farklı teftiş bölgesinden seçilmiş sekiz ayrı il ve bu illerden rastgele seçilen en az on yıllık denetmenlik deneyimi olan 12 eğitim denetmeni ve bu illerde görevli en az on yıllık yöneticilik kıdemi olan 10 ilköğretim okulu yöneticisi ve en az yedi yıllık mesleki deneyimi olan 18 ilköğretim okulu öğretmeninden oluşmaktadır. Görüşme soruları hakkında yeterli ve gerçekçi verilere ulaşılacağı düşünülerek deneyimli katılımcılar tercih edilmiştir. Tüm teftiş bölgelerinden ve değişik meslek gruplarından katılımcıların alınmasındaki amaç, farklı görüş ve yaklaşımlara ulaşmaktır. Katılımcıların cinsiyet ve yaşlarına ait demografik özellikler Tablo1’de verilmiştir. Araştırmada olgular üzerinde durulması ve araştırmanın etik ilkeleri açısından illerin isimleri verilmemiş ancak tüm kayıtlar araştırmacılarca saklanmıştır.

Tablo 1

Araştırmaya Katılanların Demografik Özelliklerine Göre Frekans (f) ve Yüzde (%) Oranları

Değişkenler	Düzyey	Eğitim Denet.	Okul Yöneticisi	Öğretmen	Topl. Sayı	Topl. %
Cinsiyet	Kadın	1	4	9	14	35
	Erkek	11	6	9	26	65
	Toplam	12	10	18	40	100
Yaş	25-30	-	-	4	4	10
	31-40	1	4	8	13	32
	41-üstü	11	6	6	23	58
	Toplam	12	10	18	40	100
	7-10 yıl	1	3	3	7	18
Kıdem	11-20 yıl	6	4	9	19	46
	21-üstü yıl	5	3	6	14	36
	Toplam	12	10	18	40	100

Tablo 1'e göre araştırmaya katılanların cinsiyetlerine göre dağılımı incelendiğinde toplam 40 kişinin %35'inin kadın ve %65'inin erkek olduğu görülmektedir. Cinsiyet değişkeni bakımında kadın oranının düşük olması, mesleki güçlükler, özellikle yönetici ve denetmenlerde mesai saatlerinin belirsizliği ve kişisel meslek seçiminin tercihlerde etken olduğu söylenebilir. Araştırmaya katılan kişilerin %10'unun 25-30 yaş arası, %32'sinin 31-40 yaş arası ve diğer %58'inin de 41 yaş ve üzerinde olduğu görülmektedir. Katılımcıların %18'inin 7-10 yıl, %46'sının 11-20 yıl ve %36'sının de 21 yıl ve daha fazla kıdeme sahip olduğu görülmektedir.

Veri Toplama Aracı

Araştırmada, ilköğretim okullarının denetiminde mesleki etiğin nasıl olduğu hakkında bilgi almak, eğitim denetiminde eğitim denetmenlerinin uymaları beklenen etik ilkelerin neler olması gerektiğini belirlemek ve eğitim denetmenlerinin bu etik ilkelere ne derece uydıklarına ilişkin eğitim denetmenleri, ilköğretim okulu yöneticileri ve öğretmenlerinin görüşlerini almak amacıyla yarı yapılandırılmış görüşme tekniğinden yararlanılmıştır. Bunun için veri toplama aracı olarak, 14 sorudan oluşan yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. Nitel araştırmada en çok kullanılan görüşme tekniğinin (Mason, 2005) seçilmesiyle görüşülenlerin anlam dünyalarını,

duygu ve düşüncelerini anlamak ve daha derin bilgi edinmek amaçlanmıştır (Kuş, 2007).

Araştırmaya katılan denetmen, yönetici ve öğretmen gruplarının her birinden beşer kişiyle (toplam on beş kişi) yarı yapılandırılmış görüşme formu yoluyla yüz yüze ve derinlemesine görüşme, geri kalanıyla ise “standartlaştırılmış açık uçlu görüşme” yapılmıştır (Patton, 1987). Bu görüşme yaklaşımı birden fazla görüşmecinin kullanılacağı araştırmalarda etkili bir biçimde kullanılır (Yıldırım ve Şimşek, 2008). Yüz yüze görüşme yapılamayan denetmenlere standartlaştırılmış açık uçlu sorular e-posta yoluyla gönderilmiş ve görüşmeler, telefon ve internet yoluyla desteklenerek iletişim ve kayıt biçimi bakımından sözel ve yazılı görüşme (Cemaloğlu, 2009; Erkuş, 2005; Karasar, 1995) şeklinde yapılmıştır. Böylece katılımcıya, yazdıkları hakkında e-posta atarak internet ortamında açık uçlu sorulara açıklama yaptırma şansı (Altun ve Memişoğlu, 2008) elde edilmiştir.

Görüşme formunun hazırlanmasında, öncelikle alan taraması yapılmış ve araştırmanın amacına uygun sorular hazırlanmıştır. Daha sonra hazırlanmış olan bu sorulara ilişkin olarak alan uzmanlarının görüşleri alınmıştır. Böylece görüşme formunda yer alabilecek sorular hazırlanmıştır. Elde edilen bulgular katılımcı ve meslektaşların teyidi sağlanarak geçerlik sağlanmıştır. Bu durum iç geçerliği artırıcı bir unsur olarak kabul edilmektedir. Farklı il ve bölgeden seçilmiş denetmenlerin görüşlerine yer verilmesi ve bu görüşlerin birbiriyle tutarlı olması araştırmanın dış geçerliğini artırmaktadır. Araştırmaya birden fazla araştırmacının katılması, Araştırma sürecinin açık bir şekilde ortaya konması, ham verilerin saklı olması, araştırma verileri ile araştırmacının 12 yıllık mesleki yaşantısında yaptığı gözlemlerle uyuşması ve teyit edilmesi nitel araştırmada güvenilirlik ölçütlerini (Şimşek ve Yıldırım, 2008) karşılamaktadır.

Verilerin Analizi

Araştırmada yer alan 2'nci, 4'üncü ve 5'inci alt problemlerine ilişkin verilerin analizi açık uçlu sorulara dayalı olarak nitel verilerdir. Açık uçlu sorulardan oluşan veriler ve yarı yapılandırılmış görüşme tekniği kullanılarak elde edilen veriler içerik analizi tekniği kullanılarak analiz edilmiştir. İçerik analizi öncesi elde edilen veriler birkaç kez okunmuştur. Elde edilen bilgiler incelenerek anlamlı bölümlere (cümle, sözcük) ayrılmıştır. Her bölümün kavramsal olarak ne anlam ifade ettiği bulunmuş, daha sonra kendi içinde anlamlı bir bütün oluşturan bu bölümler isimlendirilerek kodlanmıştır. Nitel kodlama veri analizinin ayrılmaz bir

parçasıdır (Neuman, 2006). Tüm veriler kodlandıktan sonra kod listesi oluşturulmuştur. Toplanan bu veri listesi incelenerek verilerin farklı bölümlerinde yer alan benzer anlamlara sahip verilere aynı kodların verilerek kavramların oluşması sağlanmıştır. Daha sonra araştırma soruları doğrultusunda literatürde yer alan ilgili kavramlar da dikkate alınarak, anlam bakımından birbiri ile ilişkili görülen kavramlar aynı kategorilerde toplanarak temalar oluşturulmuştur. Araştırma verilerinin kodlanmasında aynı verileri kodlayan araştırmacıların uzlaşma yüzdesinin %97 olduğu hesaplanmıştır. Araştırmanın güvenilirliği için uzlaşma konusunda Miles ve Huberman'ın (1994) şu formülü uygulanmıştır [Uzlaşma yüzdesi (p) = Görüş Birliği (Na) / ((Görüş Birliği (Na) + Görüş Ayrılığı (Nd)) X 100].

Temalarda yer alan kavramların tekrarlanma sıklıkları (f) ve yüzdeleri (%) verilerek sayısallaştırma yoluyla daha nesnel yorumlar ve karşılaştırmalar yapma olanağı sağlanmaya ve güvenilirliğin artırılması yoluna gidilmiştir. Güvenirliği arttırmak için elde edilen veriler asıllarına sadık kalarak ve gerektiğinde doğrudan alıntı yaparak sunulmuştur.

Öğretmen, yönetici ve denetmenler ayrı ayrı sıra sayısına göre kodlanarak görüşleri belirtilmiştir (Öğretmen 5 gibi).

Bulgular ve Yorumlar

Bu bölümde eğitim denetiminde eğitim denetmenlerinin uymaları beklenen etik ilkelerin neler olması gerektiğini belirlemek ve eğitim denetmenlerinin bu etik ilkelere ne derece uyduklarına ilişkin denetmenler, okul yöneticileri ve öğretmenlerinin görüşlerini tespit etmek amacıyla hazırlanan görüşme formu aracılığıyla elde edilen verilerin analizi sonucunda ortaya çıkan bulgular ve yorumlar yer almaktadır.

Bu çalışmada ilköğretim okullarının denetiminde mesleki etik konusu ile ilgili eğitim denetmenleri, okul yöneticileri ve öğretmenlerin görüşleri dikkate alınmıştır. Araştırmaya katılanların görüşleri sorulan sorulara göre değerlendirilmiştir.

Tablo 2

Eğitim Denetmenleri, Okul Yöneticileri ve Öğretmenlerle Yapılan Görüşmelere Göre Denetimde Etiğin Önemi ile İlgili Frekans (f) ve Yüzde (%) Analizi Sonuçları

No	Kod	Denetmen	Yönetici	Öğretmen	f	%
1	Çok Önemli	8	4	10	22	55
2	Önemli	4	6	8	18	45
3	Az Önemli	0	0	0	0	0
4	Önemsiz	0	0	0	0	0

Tablo 2’de verilen bulgularda genel olarak araştırmaya katılanlara göre denetimde etiğin önemiyle ilgili 4 kod üzerinde durulmuştur. Buna göre katılımcıların tamamı eğitim denetiminde etiğin “önemli” (%45) ya da “çok önemli” (%55) olduğuna inanmaktadır. Bu sonuç katılımcıların denetimde mesleki etiğin önemini kavradıklarını ve bunu önemsediklerini göstermektedir. Bunun en önemli nedenlerinden birisinin katılımcıların denetimin hassasiyetinin farkında olmalarıdır. Katılımcılar denetimde mesleki etik ilkelere uyulmasının önemini vurgularken, mesleki etiğe uygun davranmanın sağlayacağı mesleki yararları da belirtmektedirler. Bazı müdür ve denetmenler denetimde etiğin önemine ilişkin görüş ve beklentilerini şu şekilde açıklamışlardır:

Müdür 3: “Etik değerler oldukça önemlidir. Bu değerlere önem verdikçe kurumdaki çalışanların birbirlerine olan güveni artıyor. Böylece kurumsal işleyiş başarılı insanlar da mutlu oluyorlar.”

Denetmen 10: “Denetimde etik ilkeler çok önemlidir, Eğitim denetmenlerinin daha güçlü bir eğitim denetmeni imajı için eğitim kurumlarında ve dışarıdaki tutum ve davranışlarında her şeyden önce adil, samimi, tarafsız ve güvenilir olmalıdır.”

Tablo 3

Denetimde Öncelikli Kabul Edilen Mesleki Etik İlkeleri ile İlgili Frekans(f) ve Yüzde (%) Dağılımı

No	Kod	Denetmen	Yönetici	Öğretmen	f	%
1	Adalet	6	4	12	20	50
2	Anlayış	2	3	4	10	25
3	Bağımsızlık	2	2	4	8	20
4	Demokrasi	2	1	4	8	25
5	Dürüstlük	6	4	4	14	35
6	Hoşgörü	5	4	12	20	50
7	Saygı	3	4	10	16	40
8	Sevgi	2	2	8	12	30
9	Sorumluluk	2	4	10	16	40
10	Tarafsızlık	6	2	8	14	35

Tablo 3'te verilen bulgularda genel olarak araştırmaya katılanların öncelikli kabul ettiği 10 mesleki etik ilkesi belirlenmiştir. Bu ilkeler adalet, anlayış, bağımsızlık, demokrasi, dürüstlük, hoşgörü, saygı, sevgi, sorumluluk ve tarafsızlık olarak tespit edilmiştir. Araştırmaya katılanlar tarafından bu ilkelerden adalet %50, hoşgörü %50, saygı %40 ve sorumluluk %40'lık tekrar edilme oranıyla en öncelikli mesleki etik ilkeler olarak kabul edilmiştir. Denetmenlerin görevleri ve rolleri gereği öğretmen ve yöneticileri mesleki açıdan değerlendirici durumda olması, bunun yanında inceleme ve soruşturma görevinin yerine getirilmesindeki yargıçlık rolünün "adalet ilkesini" ön plana çıkarttığı söylenebilir. Denetmenlerin hassas olan denetim sürecinde bir güç ve otorite konumunda olmalarının hoşgörü, saygı ve sorumluluk ilkelerini ön plana çıkarttığı söylenebilir. Adalet ilkesini öncelikle bazı denetmenler öncelikli görmekte ve bunun yokluğunda denetmenlik mesleğinin de bundan olumsuz etkileneceğinin bilincindedir. Bu bilinçteki denetmen şu cümleyle durumu ifade etmektedir:

Denetmen 4: "Aslında adalet en sağlıklısı eğer öğretmen tarafından düşünürsen."

Adalet ilkesinin uygulanmasından en çok etkilenen gruplardan biri olan öğretmenler adalet ilkesini öncelikli etik ilkeler arasında görmüşlerdir. Adalet ilkesiyle ilgili olarak aşağıda iki öğretmenin görüşü verilmiştir.

Öğretmen 6: “Denetimde denetmenler kısa süre içerisinde denetleyip gidiyorlar. Ancak onlar gittikten sonra biz yaptığımız çalışmalarla aldığımız puanları karşılaştırdıkça hak ettiğimiz puanları almadığımızı düşünüyoruz. Yani bütün çocuklara okuma-yazma öğreten öğretmenle çocuklarının yansına okuma-yazma öğreten öğretmen aynı puanı alıyorlar!”

Öğretmen 4: “Sorumluluk bilinci olmalı. Objektif ve adaletli olmalı. Uygulanabilecek kurallar konulmalı. Yönetici, denetmen ve öğretmenlerin etik bir şekilde seçilmesi ve atanması gerekir.”

Eğitim denetmenleri, okul yöneticileri ve öğretmenlerle yapılan görüşmelere göre etik ilkelerin eğitim denetmenler tarafından ne ölçüde uygulandığına ilişkin bulgular Tablo 4’te verilmiştir.

Tablo 4

Eğitim Denetmenleri, Okul Yöneticileri ve Öğretmenlerle Yapılan Görüşmelere Göre Etik İlkelerin Eğitim Denetmenler Tarafından Ne Ölçüde Uygulandığı ile İlgili Frekans(f) ve Yüzde (%) Dağılımı

No	Kod	Denetmen	Yönetici	Öğretmen	f	%
1	Yeterince uygulanıyor.	4	2	0	6	15
2	Az uygulanıyor.	5	4	15	24	60
3	Uygulanmıyor.	3	4	3	10	25

Tablo 4’te verilen bulgularda genel olarak araştırmaya katılanlara göre etik kuralların eğitim denetmenler tarafından ne ölçüde uygulandığına ilişkin yeterince uygulanıyor (%15), az uygulanıyor (%60) ve uygulanmıyor (%25) kodları elde edilmiştir. Bu kodlardan az uygulanıyor %60 ile en çok bahsedilen kod olarak ilk sırada yer almıştır. Katılımcıların sadece %15’inin yeterince uygulandığını düşünmesi ve diğer %85’inin az ya da uygulanmıyor şeklinde görüş bildirmeleri etik ilkelerin uygulanmasında sorunlar yaşandığını ve yeterince uygulanmadığını göstermektedir.

Denetmenlerin denetim esnasında yönetici ve öğretmenlerden beklentilerinin, denetim stratejilerinin ve önceliklerinin birbirinden farklı olması, denetlenenlerin beklentilerine uymamakta ve etik sorunların yaşanmasına neden olmaktadır. Katılımcı bir öğretmen denetmenlerin davranış standartlarına ilişkin olarak şunları ifade etmiştir:

Öğretmen 2: “Her denetimde çok farklı kişilerden farklı beklentiler aldım. Bu anlamda denetimin bir standardı yok. Bazen hoşgörülü, sevecen, anlayışlı rehberlik etmeye istekli denetmenlerle de çalıştım, bazen de kapris yapan ve nazik davranmayan denetmenlerle de çalıştım.”

Sadece öğretmenler ve yöneticiler değil aynı zamanda araştırmaya katılan denetmenler de etik ilkelerin yeterince uygulanmamasından şikayet etmektedir. Bu denetmenlerden biri bu konudaki görüşünü ve önerisini şu şekilde ifade etmektedir.

Denetmen 8: “Maalesef çürük elmalar var. Sistemin içinden ayklanması gerekiyor. Yardımcı denetmen anlayışının temelinde bu yatmakla beraber hala etik kurallar istenildiği düzeyde uygulanmıyor. Yetişmesini sağlamak, hizmet içine almak ya da bilgilendirmek çözüm olabilir.”

Eğitim denetmenleri, okul yöneticileri ve öğretmenlerle yapılan görüşmelere göre eğitim denetmenleri bazı etik ilkelerin uygulanmasında sorun yaşadıklarını ifade etmişlerdir. Denetmenlerin uygulamada sorun yaşadıklarını belirttikleri etik ilkeler ve bu ilkelerin vurgulanma sıklıklarıyla yüzdeleri Tablo 5’te verilmiştir.

Tablo 5

Eğitim Denetmenlerinin Uygulamada Sorun Yaşadıkları Etik İlkelerle İlgili Frekans (f) ve Yüzde (%) Dağılımı

No	Kod	Denetmen	Yönetici	Öğretmen	f	%
1	Adalet	4	2	10	16	40
2	Anlayışlılık	2	0	2	4	10
3	Çalışkanlık	2	0	2	4	10
4	Demokratiklik	0	4	0	4	10
5	Dürüstlük	4	0	6	10	25
6	Güvenilirlik	4	4	6	14	35
7	İsteklilik	0	0	2	2	5
8	Samimiyet	0	2	0	2	5
9	Saygılılık	2	2	6	10	25
10	Sorumluluk	4	4	2	10	25
11	Tarafsızlık	2	2	2	6	15
12	Tutarlılık	0	0	2	2	5

Tablo 5'te verilen bulgularda genel olarak araştırmaya katılanlara göre eğitim denetmenlerinin uygulamada sorun yaşadıkları etik ilkelerle ilgili 12 ilke elde edilmiştir. Bu kodlardan adalet %40, güvenilirlik %35, dürüstlük %25, saygılılık %25 ve sorumluluk %25 ile en çok bahsedilen kodlar olarak ilk sırada yer almıştır. Bir öğretmenin denetimde etik ilkelerden “anlayışlılık” konusunda yaşadıkları ve bu konudaki beklentilerini şu şekilde ifade etmiştir:

Öğretmen 12: “Bir denetmenimiz geldi. 1. sınıftı okutuyorum ve hamileyim. Son iki ayım. Ben sürekli iki ders boyunca ayakta durdum. Bana hiç demedi ki: ‘Hocam, siz rahatsızsınız; buyurun oturun!’, ‘Kızım var sizin yaşınızda, şunu bunu yapmanız gerekirdi, şunu da yapın bunu da yapın!’ eleştirilerde bulundu ve tavsiyelerde bulundu”

Bazı öğretmenler denetmenlerin bir yandan rehberlik bir yandan teftiş ve soruşturma görevleri yürüttüklerini bu durumda denetmenlerden rehberlik ve işbaşında yetiştirme yardımı alırken kendi eksikliklerinin denetmenler tarafından anlaşılmasını istemedikleri bu nedenle denetmenlerden yardım talebinde bulunmaktan çekindikleri ifadelerinden anlaşılmaktadır. Bu durumu bir öğretmen şu şekilde ifade etmektedir:

Öğretmen 15: “Gelen denetmen bana bir eksiğiniz veya sorunuz var mı? diye soruyor. Ancak benim söylediğim eksiğim veya sorunum bir süre sonra soruşturmaya konu olabilecekse nasıl bunu denetmenle paylaşabilirim. Bu durumda denetmen bana nasıl rehberlik edebilir.”

Bu örnekte olduğu gibi denetmenin sorumlulukları ve görevlerinin kendi içinde tezatlaştığı görülmektedir. Önce rehberlik yapan denetmenin daha sonra soruşturma yapması denetmenlerde rol çatışmasına ve denetlenenlerin denetmene olan güvenin azalmasına ve böylece denetmene karşı kapalı bir tutum izlemesine neden olabilmektedir. Bu kapalı tutum ise denetmenin en asli görevi olan “rehberlik ve iş başında yetiştirme” görevini olumsuz etkilemektedir.

Gerek denetmen, yönetici ve öğretmenlerin en çok vurguladıkları konular arasında denetmenlerin adil, tarafsız olması konusudur. Bunun en önemli nedenlerinden biri de denetmenlerin soruşturmalarda “yargıçlık” ve denetimlerde ise “değerlendiricilik” rollerinin olmasıdır.

Öğretmen 10: “Bana göre denetmenlerin adil tarafsız olması en önemli husustur. Siyasi görüşlerine göre değerlendirme yapan denetmenleri de gördüm. Denetmen beni tanıdığı için benden daha çalışkan öğretmen arkadaşımın daha yüksek puan aldım ancak arkadaşımın hakkının yendiğini düşündüğüm için üzülüm.”

Denetmen 10: “Öğretmenlere karşı sendikasıdan, nereli olmasından, hatta selamlaşması ve kullandığı sözcüklerden dolayı önyargılı davranıldığı, öğretmenler tarafından dile getirilmekte.”

Denetmen 1: “Eğitim denetmenlerinin daha güçlü bir eğitim denetmeni imajı için eğitim kurumlarında ve dışarıdaki tutum ve davranışlarında her şeyden önce adil, samimi, tarafsız ve güvenilir olmalıdır.”

Müdür 8: “Okula veya sınıfa girişte mutlaka herkesi rahatlatan bir ortamın yaratılması gereklidir. Gerek yönetici, gerekse öğretmen, denetmenin bize yardımcı olmak amacıyla burada bulunduğunu hissetmeli, personelde kaygı yaratacak ve moralleri bozacak tutum ve davranışlardan kaçınılmalı, personele güven vermeli.”

Kahraman'ın (2003) araştırmasına göre de ilköğretim okul yöneticileri ve öğretmenlerin “denetim çalışmalarında öğrencilerin yanında öğretmenleri eleştirmekten kaçınırlar, savunma ve görüşleri alınan bireye nezaketle yaklaşırlar, personeli yeterlilik konusunda küçük düşürücü davranıştan kaçınırlar, kişisel kazançları için konumunu ve görevini bir araç olarak kullanmazlar, sözleri ile davranışları arasında tutarlılık gösterirler, soruşturma sürecinde korku havası yaratmaktan kaçınırlar, çalışmalarını personelin mesleğe olan güveninin sarsmayacak şekilde yaparlar, personelin ırk etnik köken cins siyasi görüş dinsel inanç özelliklerine göre ayırım yapmazlar“ konularına “bazen” olarak değerlendirmişlerdir

Araştırmaya katılan eğitim denetmenleri, okul yöneticileri ve öğretmenlerin görüşlerine göre eğitim denetmenlerinden denetim çalışmalarında beklenen etik davranışlara ilişkin bulgular Tablo 6'da özetlenmiştir.

Tablo 6'da verilen bulgularda genel olarak araştırmaya katılanlara göre eğitim denetmenlerinden beklenen 16 etik davranış elde edilmiştir. Katılımcıların denetmenlerden bekledikleri etik davranışlar: İnsan ilişkileri ve iletişim becerilerini kullanmak %45, ortamın koşullarına göre denetim yapmak %45, belli bir standarda göre denetleme yapmak %30, öğretmeni geliştirici tavsiyede bulunmak %30, okulda yemek ve ikram kabul etmemek %30, müdür odasına karargah olarak kullanmamak %28, denetime yeterince zaman ayırmak %28 ve gelişmeleri takip etmek %25 ile en çok bahsedilen kodlar olarak ilk sıralarda yer almıştır.

Tablo 6

Eğitim Denetmenleri, Okul Yöneticileri ve Öğretmenlerle Yapılan Görüşmelere Göre Eğitim Denetmenlerinden Beklenen Etik Davranışlar ile İlgili Frekans(f) ve Yüzde (%) Dağılımı

No	Kod	Denetmen	Yönetici	Öğret.	f	%
1	Belli bir standarda göre denetleme yapmak	0	2	10	12	30
2	Empatide bulunmak	2	0	0	2	5
3	Gelişmeleri takip etmek	2	8	0	10	25
4	İleri görüşlü olmak	0	2	4	6	15
5	İnsan ilişkileri ve iletişim becerisi iyi olmak	6	2	10	18	45
6	Ortamın koşullarına göre denetim yapmak	6	4	8	18	45
7	Öğretmene değer vermek	2	0	4	6	15
8	Öğretmeni geliştirici tavsiyelerde bulunmak	2	4	6	12	30
9	Önyargılı davranmamak	0	3	3	6	15
10	Tarafsız olmak	0	2	2	4	10
11	Tutarlı olmak	2	2	0	4	10
12	Denetimde Müdür odasını karargah olarak kullanmamak	2	3	6	11	28
13	Okulda yemek ve ikram kabul etmeme	4	2	6	12	30
14	Denetim için yeterince zaman ayırmak	1	3	7	11	28
15	Denetimde normal ders ziline uymak	0	0	4	4	10
16	Denetmenin (kırtasiye vb) ihtiyaçlarını okuldan temin etmemek	0	4	0	4	10

Denetlenenlerin bazıları denetmenlerle insan ilişkileri konusunda sorun yaşadıklarını belirterek bu sorunun kendilerini nasıl etkilediğini şu şekilde açıklamışlardır:

Müdür 3: “Öğretmen, yönetici, denetmen beraber eğitim-öğretimi ileriye götürecektir tutum ve davranışları sergilemelidirler. ‘Ben denetçiyim, sizi denetlemeye geldim. Bana bir oda bana kapıya bir nöbetçi, işte bizi kimse rahatsız etmesin, toplantı var.’ Kurumu, yöneticiyi, öğretmeni ve öğrencileri olumsuz yönde etkilememeli.”

Araştırmaya katılan bir yöneticinin eğitim denetmenlerinden beklenen etik davranışlardan insan ilişkileri ve iletişim becerilerini kullanmakla ilgili geçmişle günümüz arasındaki kıyaslaması verilmiştir. Bir yönetici son yıllarda denetmenlerde insan ilişkileri alanında olumlu gelişmeler olduğunu şu ifadelerle belirtmiştir.

Müdür 6: “... geçmişe göre iyi. Bir on yıl önceki denetmenlerin bizimle kurduğu diyalog tipiyle şu anki diyalog tipi çok farklı. Mesela on yıl önceki denetmen benim masamda oturabiliyordu ve bizde nezaketen bir şey demiyorduk. Son beş, altı yıldır hiçbir denetmenin masamda oturduğunu görmedim. Aynı şekilde sınıfta da öğretmen masasında oturmuyor. Sınıfın eğitim-öğretim sürecini etkilemeyecek şekilde arka sıralarda oturuyor. Konuşma şekli, iletişim şekli biraz daha gelişmiş. Denetimden önce arayıp geleceklerini bildiriyorlar. Öğretmenlerle denetimden önce tanışmak isteyen denetmenlerin sayısı çok.

Müdür 7: “Denetmenlerin bazıları ders ortasında giriyor.”

Denetimde etik konusunda denetim kurumunu yıpratıcı ve gerek yönetici ve öğretmen ve gerekse denetmenler tarafından uyulması beklenen önemli etik kurallar arasında denetmenlerin okulda yemek yemeleri, ikram kabul etmeleri veya kırtasiye dahi olsa özel ihtiyaçlarını okullardan karşılamaları olarak belirtilmiştir. Bu konuda bazı katılımcılar şunları belirtmişlerdir.

Denetmen 9: “Kurum bünyesinde yemek yenmesi uygun bir davranış değildir, çünkü kurum eğitim kurumudur. Denetmenler dışarıdan kuruma kendi paralarıyla yemek yeseler bile öğretmenler denetmenlerin okul müdürünün yemeğini yediklerini düşünürler. Hatta denetim zamanında müdürle dışarıda da yemek yenmemelidir çünkü biz ödesek de dışarıdakiler okul müdürünün ısmarladığını düşünürler. Bazen bu yanlış anlaşılmalara etraftan duyuyoruz.”

Öğretmen 11: “Öğretmenler ve okul yöneticileri arasında eğer denetmenleri iyi ağırlarsan iyi not gelir anlayışı hakimdir. Müdür bir gün bana hocam geçen yıl denetmenleri iyi ağırlamadık bu yüzden bizim puanımız düşmüştü.”

Öğretmen 12: “Ben denetmenlerin iyi ağırlanmadıkları zaman öğretmen ve yöneticilerinin puanlarının düştüğünü düşünüyorum.”

Müdür 8: “..bazı denetmenler... şu, şu ihtiyaçlarımı getirin bir sürü dosya poşet dosya vb. istiyorlar. alıp götürüyorlar. Biz öbür okula gidince bulamıyoruz çantamızda bulunsun diyorlar.”

Bazen yer olmaması bazen de müdürün zorlaması sonucu denetmenler okul müdürünün odasını karargah olarak kullanmaktadır. Okul müdürü odasının denetmenler tarafından karargah olarak kullanılması müdürle arası iyi olmayan öğretmenlerde olumsuz puanlarının müdürün denetmenleri yönlendirmesinden kaynaklandığı algısını yaratmaktadır.

Tartışma, Sonuç ve Öneriler

Araştırmamızın katılımcılarını oluşturan öğretmen, yönetici ve denetmenlerin tamamı eğitim denetiminde etik ilkelerin “önemli” ya da “çok önemli” olduğunu düşünmektedir. Öğretmen, yönetici ve denetmenlerin denetimde etiğin önemine inanmaları ve bu konuda görüş birliği içerisinde olmaları denetimde etik ilkelerin uygulanması yönünde harcanacak çabaların başarıya ulaşmasını kolaylaştırıcı bir etken olacaktır. Bu olumlu algılara dayalı olarak denetimde etik ilkelerin uygulamada egemen kılınması sadece denetim kurumunun ve eğitim denetmenlerinin imajını güçlendirmekle kalmaz aynı zamanda yönetici, öğretmen ve denetmenlerin birbirlerine karşı algılarını ve çalışma barışını da olumlu etkileyecektir. Denetmenlerin görevlerini icra ederken mesleki etik değerleri/ilkeleri gözetmeleri işlerindeki verimlerini artırabilir (Taşar, 2011).

Araştırmaya katılanlar tarafından denetimde en öncelikli olarak kabul edilen etik ilkeler, “adalet”, “hoşgörü”, “saygı” ve “sorumluluk” ilkeleri olmuştur. Bu araştırma bulguları Pehlivan’ın (1998) araştırma bulgularını desteklemektedir. Pehlivan’ın (1998) çalışmasında etik ilkeler olarak hoşgörü, adalet, sorumluluk, dürüstlük, demokrasi ve saygı boyutları ön plana çıkmıştır. Bu araştırma bulgularının farklı kavramlar kullanılsa da Aksoy’un (1998) bulgularıyla örtüştüğü söylenebilir.

Denetmenlerin Türk Eğitim sistemindeki farklı görev ve rolleri dikkate alındığında, “adalet” ilkesinin eğitim denetiminde etik konusunda anahtar rolü oynadığı görülür. Eğitim denetmenlerinin görevleri ve rolleri gereği çok hassas bir meslek icra etmektedirler. Denetmenler inceleme ve soruşturma görevlerini yerine getirirken öğretmen ve yöneticilere adalet dağıtan haklıyı haksızdan, suçluyu suçsuzdan ayırt etmeye çalışan birer “yargıç” (Başar, 1993; Karagözoğlu, 1977; Taymaz, 1993) rolünü üstlenmektedirler. Bu nedenle öğretmen, yönetici ve denetmenler en çok adalet ilkesine vurgu yapmaktadır. Denetmenler sadece soruşturma ve incelemelerde adalet dağıtmaz, aynı zamanda denetim yoluyla yönetici ve öğretmenlerin performansını ölçerek meslekte yükselmesini de etkileyecek

değerlendirmeler yapar ve onların hakkında önemli kararlar verirler. İşte bütün bunlar denetmenin adil davranmasının önemini açıkça ortaya koyar.

Katılımcılar tarafından en fazla önemsenen bir başka etik ilke ise “hoşgörü” ilkesidir. Denetmen her gittiği okulda öğretmen veya yöneticilerden her beklentisini karşılaması olanaksızdır. Bazen düşük performanslı bazen de kendisiyle aynı görüşü paylaşmayan personelle de karşılaşacaktır. Burada denetmeden beklenen eğitim personeline karşı gerekli hoşgörüyü göstermesidir. Bu durum denetmenlerin eğitim personeli ile iletişimini ve dolayısıyla denetimin etkililiğini de etkiler. İletişim eksikliği ve hoşgörüsüzlük aynı zamanda çatışmayı ve yeni sorunları da beraberinde getirecektir. Örgüt iklimi konusunda yapılan bir çalışmada (Bilgen, 1990), denetmenlerin sahip olması gereken nitelikler şu şekilde sıralanmıştır: Yönetici ve öğretmenlerin dört gözle bekledikleri iyi bir rehber, değerlendirmede tarafsızlığı, insanlar arasında adalete hükmetmesi (...) hoşgörülü, sevecen, saygılı, çağdaş, sevilen, aranan, danışılan bir insan. Denetmen, denetlenen karşısında güç, yetki ve otoriteyi elinde bulunduran kişi konumundadır (Aydın, 2003). Bunun bilincinde olan denetmenin denetlediği öğretmen, yönetici ve diğer eğitim personeline karşı anlayışlı, hoşgörülü ve sorumluluk sahibi olması etik açıdan büyük önem taşır. Aksi halde Güler’in (2010) belirttiği gibi korku unsuru olmaya başlar. Denetmenin korku unsuru olması ise denetim etiğine aykırı olduğu gibi aynı zamanda denetim sürecinin etkin ve verimli olmasını da engeller. Sevgi, saygı, anlayış ve adalet duygusu içerisinde yapılan denetim sürecinin ise daha etkin ve verimli olması beklenir.

Araştırmanın sonucuna göre denetimde etik çok önemli görülmele birlikte bu etik ilkeler yeterince uygulanmamakta ve etik ilkelerin uygulanmasında sorunlar yaşanmaktadır. Bu bulgular, Dağlı ve Akyıldız (2009) tarafından ilköğretim denetmenlerinin mesleki etik ilkelere uymada istenen düzeyde davranış sergilemedikleri yönündeki bulguları desteklemektedir. Kahraman’ın (2003) çalışmasına göre de ilköğretim okulu yöneticileri eğitim denetmenlerinin, okul personelinin performanslarını “bazen” adil biçimde değerlendirdiklerini, sınıf öğretmenleri ise “nadiren” adil biçimde değerlendirdiklerini belirtmişlerdir. Özmen ve Güngör’de (2008) çalışmalarında genelleme yapılmazsa bile denetim alanında farklı şekillerde birtakım sorunların olduğunu belirtmişlerdir. Aksoy’un (1998) ve Taşar’ın (2011) araştırmalarına göre ise mesleki ilkelere “orta” düzeyde uyulduğu saptanmıştır. Bir örgütte mesleki etik ilkeler uygulanmıyorsa, bir başka deyişle bireylerin birbirleriyle ve örgütle ilişkilerini düzenleyen genel kabul görmüş ve benimsenmiş davranış standartları uygulanmıyorsa o örgütte sonu nereye varacağı belli olmayan

keyfi davranışlar çoğalır. Bu da çalışanların birbirlerine ve örgüte olan bağlılığını azaltarak zamanla mesleki etkililiği zayıflatır. Buna göre denetimde etik ilkelerin uygulanmaması denetmenler ile denetledikleri öğretmen, yönetici ve diğer personel arasındaki ilişkileri ve güven ortamını bozabilir bu da denetimin etkililiğinin azaltabilir.

Bu araştırmaya göre katılımcıların denetmenlerden bekledikleri etik davranışlar ise şunlardır: İnsan ilişkileri ve iletişim becerilerini kullanmak, ortamın koşullarına göre denetim yapmak, belli bir standarda göre denetleme yapmak, öğretmeni geliştirici tavsiyede bulunmak, okulda yemek ve ikram kabul etmemek, müdür odasına karargah olarak kullanmamak, denetime yeterince zaman ayırmak ve gelişmeleri takip etmek. Demirtaş ve arkadaşlarının (2011) çalışmasına göre denetmenlerden en çok uygulaması beklenen etik ilkeler; tarafsızlık, mesleki yeterlilik, nezaket-hoşgörü, konumunu kötüye kullanmama, etkili iletişim, dürüstlük ve adalet, sorumluluk, değişime açık olma, güvenilirlik, saygıdır. Kartal, Karaköse, Özdemir ve Yirci'nin (2011) denetmenlerin sahip olması beklenen etik ilkeler olarak şu ilkeleri sıralamışlardır; nezaket ve saygı, bilimsellik, nesnellik, etkili iletişim, empati, dürüstlük, görevi kötüye kullanmama ve adil olma. Beklentilerin en çok sorun yaratan alanlar olduğu ve hassas durumlar olduğu görülmektedir. Denetimde ast-üst ilişkisinin ön plana çıkması ve denetmenlerin çok sayıda rolünün bir arada olması ve ayrıca denetim sonucunda öğretmenin notunun önemli olması denetmen ile teftiş edilen arasında insan ilişkileri ve iletişim alanlarında sorunlara neden olmakta ve bu konudaki beklentileri ön plana çıkarmaktadır.

Denetimde görülen bir başka sıkıntı ise aynı teftiş formlarının her bölgedeki okula aynı şekilde uygulanmaya çalışılması ve okulların kendine has özelliklerinin dikkate alınmamasıdır. Hâlbuki çağdaş eğitim denetiminde denetimde hareket noktası var olan somut koşullardır ve denetim modelleştirilmiş bir süreç değildir (Aydın, 2003). Öğretmenlerin belli bir standarda göre denetim yapma konusundaki beklentileri ise denetimlerin denetmenden denetmene göre değişmemesi ve neye göre denetlendikleri konusunda öğretmenlerin belli bir standart beklentisidir bunun nedeni ise belirsizliği azaltarak denetmenden denetmene göre denetim kriterlerinin değişmesini önlemektir.

Katılımcıların beklediği etik davranışların birisi de denetmenlerin okuldan ikram ve yemek kabul etmemesidir. Çok az görülse de okullarda yemek yeme olayı başlı başına bir etik sorundur. Bu sorunun önemli kaynağı olaya bakış açısından kaynaklanmaktadır. Çünkü bazı okul müdürleri gelen denetmeni geleneklerimize göre misafir kabul ederek gelen misafire ikram yapmaktadırlar. Denetmen de buna uygun bir algıda ise denetimin önemli

bir etik ilkesi kolayca çığnenebilmektedir. Oysaki denetmen o okulda bir misafir değil resmi bir görevi yürüten ve yasalara uygun davranışlarıyla çevresine örnek olan hatta uymayanları buna zorlayan bir yasa adamıdır. Denetmen resmi sıfatıyla davranışlarını geleneklere göre değil, yasalara uygun olarak ayarlamak ve bu konuda duyarlı olmak zorundadır. Okulda ya da okul müdürü ile çevre lokantalarda yenen yemeklerde denetmenler ödeme yapsa da okulda yaratılan imaj ikram olarak algılanmaktadır. Bu durumda bazı öğretmen ve yöneticiler teftiş notlarını bu ikramın niteliğine göre yordama yapabilmektedir. Bu durum denetimin saygınlığına, objektifliğine ve adalet duygusuna zarar vermektedir.

5176 Sayılı Kanun ve “Kamu Görevlileri Etik Davranış İlkeleri ile Başvuru Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik”in 29. maddesi gereği kurulan Milli Eğitim Bakanlığı Etik Komisyonu’nun çalışmalarını yoğunlaştırarak işlerlik kazanması ve yetkilerinin artırılması gerekmektedir. Denetimle ilgili standart etik kurallar, Milli Eğitim Bakanlığı kurum içi ve kurum dışı yetkili birimlerce belirlenmeli ve tüm birim ve bireylerin bu konuda titiz olması sağlanmalıdır. Bu araştırma sonucunda belirlenen etik ilke ve kuralların eğitim denetmenleri tarafından titizlikle uygulanması ve bu konuda daha fazla duyarlılık kazanmalarının sağlanması için denetmenlere hizmetiçi eğitim verilmelidir. Denetim birimi kendi denetim ilkelerini belirleyerek her yönetim biriminde kuracağı etik kurullarla bu ilkelerin uygulanmasını denetlemeli ve kurumun çıkarları her zaman bireylerin çıkarlarından üstün tutulmalıdır. Gerek yönetim ve gerekse sendikaların işbirliği içinde denetimde etik konusunda yetkili kurullar oluşturarak denetimde etik konusunda çalışmalara başlamalıdır.

Denetmen denetlediği kurumun misafiri değil üst yönetici adına resmi ve hassas bir görev olan denetim görevini yapan resmi bir mercidir, bir yasa adamıdır. Dolayısıyla geleneklerden önce yasalara bağlı olarak davranışlarını düzenlemelidir. Bu nedenle denetmenler ne denetledikleri okul veya kurumda ne de bu kurum yöneticileriyle çevrede birlikte yemek yememeli, kırtasiye vb. ihtiyaçlarını kendi kurumundan karşılamalıdır.

Kaynaklar/References

- Acar, A. G. (2000). *Etik değerlerin kurumsallaştırılması üzerine bir araştırma* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). İstanbul Üniversitesi, İstanbul.
- Aksoy, H. (1998). *Eğitim denetiminde etik boyut* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). İnönü Üniversitesi, Malatya.
- Altun, S. A. ve Memişoğlu, S. P. (2008). Performans değerlendirmesine ilişkin öğretmen, yönetici ve müfettiş görüşleri. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 14(53), 7-24.

- Aydın, M. (2003). *Çağdaş eğitim denetimi*, Ankara: Pegem A.
- Aydın, İ. (2003). *Eğitim ve öğretimde etik*. Ankara: Pegem A.
- Başar, H. (1993). *Eğitim denetçisi: Roller, yeterlilikleri, seçilmesi, yetiştirilmesi*. Ankara: Pegem.
- Başaran, İ. B. (2000). *Eğitim yönetimi*. Ankara: Gül.
- Bilgen, H. N. (1990). *Örgüt iklimi. Milli Eğitim Bakanlığı Teftiş Kurulu*. Ankara: Türkiye ve Orta Doğu Amme İdaresi Enstitüsü.
- Bursalıoğlu, Z. (1982). *Okul yönetiminde yeni yapı ve davranış*. Ankara: A.Ü. Eğitim Fakültesi Yayınları, No.170.
- Bilir, M. (1991). *Türk eğitim sisteminde teftiş alt sisteminin yapı ve işleyişi* (Yayımlanmamış doktora tezi). Ankara Üniversitesi, Ankara.
- Büyükişik, M. (1989) *İlköğretim denetçilerinin rehberlik etkinliklerini gerçekleştirme düzeyleri* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Hacettepe Üniversitesi, Ankara.
- Cemaloğlu, N. (2009). Veri toplama teknikleri, nicel-nitel. İçinde Abdurrahman Tanrıoğen (Ed.). *Bilimsel araştırma yöntemleri* (ss. 131-164). Ankara: Anı.
- Dağlı, A. ve Akyıldız, S. (2009) İlköğretim öğretmenlerinin görüşlerine göre ilköğretim denetmenlerinin etik davranışları. *Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi*, 13, 27-38.
- Demirtaş, Z., Kahveci, G., Yirci, R., Şanlı, Ö. ve Kartal E. S. (2011). Eğitim müfettişlerinin uyması gereken etik ilkeler. *III. Uluslararası katılımlı Eğitim Denetimi Kongresi*, 22-24 Haziran 2011, Mersin Üniversitesi Çiftlikköy Kampusu, Mersin.
- Erkuş, A. (2005). *Bilimsel araştırma sarmalı*. Ankara: Seçkin.
- Güler, A. (2010). Eğitim denetiminde etik sorunsalı. *II. Uluslararası Katılımlı Eğitim Denetimi Kongresi*. 23-25 Haziran 2010 Kütahya Dumlupınar Üniversitesi.
- Haynes, F. (2002). *Eğitimde etik* (Çev. S. K. Akbaş). İstanbul: Ayrıntı.
- Institute of Management Accountants, (2008). *Values and ethics: From inception to practice. statements on management accounting*. Institute of Management Accountants - IMA "Advancing the Profession" USA. [http :// . nicksherd. ca / pdf / SMA_Ethics_031908. pdf](http://.nicksherd.ca/pdf/SMA_Ethics_031908.pdf). Erişim:16 / 02 / 2012
- Kahraman, N. (2003). *İlköğretim müfettişlerinin mesleki etik ilkeleri ve bu etik ilkelere uyma düzeyleri* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Ankara Üniversitesi, Ankara.
- Karagözoğlu, G. (1977). *İlköğretimde teftiş uygulamaları* (Yayımlanmamış doktora tezi). Ankara Üniversitesi, Ankara.
- Karasar, N. (1995). *Bilimsel araştırma yöntemi*. Ankara: 3 A Araştırma Eğitim Danışmanlık Ltd.

- Kartal, E. S., Karaköse, T., Özdemir, T. Y. ve Yirci, R. (2011). Öğretmen görüşlerine göre eğitim müfettişlerinin sahip olması gereken mesleki etik ilkeler. *III. Uluslararası katılımlı Eğitim Denetimi Kongresi, 22-24 Haziran 2011, Mersin Üniversitesi Çiftlikköy Kampusu, Mersin.*
- Kıranlı, S. (2003). *Orta öğretim yöneticilerinin etik ilkelere uyulama ve etik ikilemleri çözümlenme yeterliliği* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Eskişehir Osmangazi Üniversitesi, Eskişehir.
- Koçberber, S. (2005). Dünyada ve Türkiye’de denetim etiği. Ankara: *Sayıştay Dergisi*, (68).
- Kuş, E. (2007). *Nicel-nitel araştırma teknikleri. Sosyal bilimlerde araştırma teknikleri nicel mi nitel mi?* Ankara: Anı.
- Miles, M. B., & Huberman, A. M. (1994). *Qualitative data analysis*. London: Sage.
- McConnell, C. R. (2007). *The effective health care supervisor* (6th ed.). USA: Jones and Bartlett.
- MEB (2011). MEB Eğitim Müfettişleri Başkanlıkları Yönetmeliği. *Resmi Gazete*, 24.06.2011 tarih ve 27974 sayılı.
- MEB (2000). *Teftiş Kurulu Başkanlığı. İnceleme ve Soruşturma Rehberi*. Ankara: Milli Eğitim Bakanlığı.
- MEGSB (1987). *Müfettişlerin dikkat edeceği hususlar*. Ankara: Milli Eğitim Bakanlığı.
- Neuman, W. L. (2006). *Toplumsal Araştırma Yöntemleri. Nitel ve Nicel Yaklaşımlar* (Çev. S. Özge). İstanbul: Yayın Odası.
- Özmen, F. ve Güngör, A. (2008). Eğitim denetiminde etik. *İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, (15), 137-155.
- Özbek, O. (2004). *Beden eğitimi öğretmenlerinin mesleki etik ilkeleri ve bu ilkelere uyma düzeyleri* (Yayımlanmamış doktora tezi). Ankara Üniversitesi, Ankara.
- Öztürk, Ş. ve Gök, T. (2010). İlköğretim okullarının kurum denetiminde karşılaşılan sorunlara ilişkin okul müdürlerinin görüşleri (Muğla İli Örneği). *II. Uluslararası Katılımlı Eğitim Denetimi Kongresi. 23-25 Haziran 2010 Kütahya Dumlupınar Üniversitesi.*
- Patton, M. Q. (1987). *How to use qualitative methods in evaluation*. Newbury Park, CA: Sage.
- Pehlivan, İ. (1997). *Eğitim yöneticilerinin etik davranışları üzerine bir araştırma* (Ankara ili örneği) (Yayımlanmamış doktora tezi). Ankara Üniversitesi, Ankara.
- Pehlivan, İ. (2001). *Yönetmelik ve örgütsel etik*. Ankara: Pegem A.
- Reiman, A. J., & Thies-Sprinthall, L. (1998). *Mentoring and supervision for teacher development*. New York: Longman.

- Robbins, S. P., & DeCenzo, D. A. (2007). *Supervision today!*. Pearson Prentice Hall. Upper Saddle River, New Jersey.
- Rushworth, M.K. (2004) Needed: An information ethic. *Institute for Global Ethic*, 7, 11.
- Sağnak, M. (1999). *İlköğretim okullarında görevli yöneticilerin ve öğretmenlerin örgütsel değerlere ilişkin algıları ile kişisel değerleri arasındaki uyum düzeyleri* (Yayımlanmamış doktora tezi). Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Bolu.
- Şen, M, L (1999). *Kamu yönetiminde yozlaşmanın önlenmesinde yönetsel etik yaklaşımı* (Yayımlanmamış doktora tezi). Dokuz Eylül Üniversitesi, İzmir.
- Şimşek, H. ve Yıldırım, A. (2008). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin.
- Taşar, H. H. (2011). Özel okullarda çalışan öğretmenlerin görüşlerine göre eğitim müfettişlerin davranışlarının meslek etiği açısından incelenmesi, (Adıyaman örneği). *III. Uluslararası katılımlı Eğitim Denetimi Kongresi*, 22-24 Haziran 2011, Mersin Üniversitesi Çiftlikköy Kampusu, Mersin.
- Taymaz, H. (1997). *Eğitim sisteminde teftiş: Kavramlar, ilkeler ve yöntemler*. Ankara: Gül.
- TC Başbakanlık. (2004). *Kamu görevlileri etik kurulu kurulması hakkında kanun*. 25/5/2004 tarihli ve 5176 sayılı Resmi Gazete.
- TC Başbakanlık (2005). *Kamu görevlileri etik davranış ilkeleri ile başvuru usul ve esasları hakkında yönetmelik*. 13.4.2005 tarih ve 25785 sayılı Resmi Gazete.
- Tem Sen. (2010). *Denetim etiği*. Tüm Eğitimciler ve Eğitim Müfettişleri Sendikası. (TEM-SEN). www.temsen.org.tr. erişim:08.09.2010
- Tepe, H. (1998). Bir felsefe dalı olarak etik. *Doğu Batı Düşünce Dergisi*, 4, 9-24.
- Uğurlu, C. T. (2010a) Öğretmenlerin ilköğretim müfettişlerinin etik davranışlarına ilişkin görüşleri ve örnek olaylar. *II. Uluslararası Katılımlı Eğitim Denetimi Kongresi*. 23-25 Haziran 2010 Kütahya Dumlupınar Üniversitesi.
- Uğurlu, C. T. (2010b) Öğretmenlerin eğitim müfettişlerinin etik davranışlarına ilişkin görüşleri. *e-International Journal of Educational Research*, 1(2), 66-78.

İletişim/Correspondence:

Yrd. Doç. Dr. Kemal Kayıkçı
Akdeniz Üniversitesi
Eğitim Fakültesi
Eğitim Bilimleri Bölümü
e-posta: kemalkayikci@akdeniz.edu.tr

Received: 10/09/2011

Revision received: 28/03/2012

Approved: 30/03/2012